

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Збірник наукових праць
Черкаського державного
технологічного університету**

Серія:

Економічні науки

Заснований у 2000 р.

Випуск 28

Частина III

ЧЕРКАСИ 2011

УДК 378.001.89:33/477.46(082)

З 41

Збірник наукових праць затверджений ВАК України як фахове видання з економічних наук (постанова президії ВАК України від 10.02.2010 р. №1-05/1).

Випуск 28 друкується за рішенням Вченої ради ЧДТУ, протокол № 11 від 29.06.2011 р.

Головний редактор *Лега Ю.Г.*, д.т.н., професор

Заступник головного редактора *Хомяков В.І.*, д.т.н., професор

Редакційна колегія:

Волощук Г.О., д.е.н., професор, ЧДТУ; *Качала Т.М.*, д.е.н., професор, ЧДТУ (відповідальна за розділ „Регіональна економіка”); *Куценко В.І.*, д.е.н., професор, ЧДТУ; *Нусінов В.Я.*, д.е.н., професор, Криворізький технічний університет; *Пасічник Ю.В.*, д.е.н., професор, ЧДТУ; *Петкова Л.О.*, д.е.н., професор, ЧДТУ; *Харічков С.К.*, д.е.н., професор, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ; *Чернюк Л.Г.*, д.е.н., професор, ЧДТУ; *Школа І.М.*, д.е.н., професор, КНТЕУ; *Яценко В.М.*, д.е.н., професор, ЧДТУ (відповідальний за розділ „Фінанси, бухгалтерський облік і аудит”); *Єресько І.Г.*, к.е.н., доцент, ЧДТУ; *Кобко В.І.*, к.е.н., доцент, ЧДТУ; *Шигимага А.Ф.*, к.е.н., доцент (відповідальна за розділи „Загальні питання економіки”, „Проблеми управління, організації та планування”).

Рецензент *Мостенська Т.Л.*, д.е.н., професор,
Національний університет харчових технологій

Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки [Текст] : Випуск 28: У трьох частинах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2011. – Частина III. – 248 с.

У збірнику подані матеріали наукових досліджень, які висвітлюють широке коло актуальних проблем реформування економіки України.

Для студентів, аспірантів, викладачів вузів та науковців економічного профілю.

УДК 378.001.89:33/477.46(082)

© Колектив авторів, 2011

влі та сприяти діяльності кооперативних агроторгових домів. Держава повинна активно допомагати сільськогосподарським товаровиробникам і сприяти їх розвитку, а також надавати фінансову підтримку.

Зазначені заходи можна реалізувати шляхом підвищення ефективності усіх ланок маркетингової системи. Передумовою формування сучасного ринку м'ясного скотарства є забезпечення технічної, технологічної, організаційно-управлінської та економічної єдності етапів виробництва, заготівлі, транспортування, зберігання й переробки м'ясної продукції.

В подальших дослідженнях необхідно детальніше зупинитись на підвищенні ефективності діяльності підприємницьких структур, які функціонують на шляху проходження продукції від первинного виробника до кінцевого споживача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авізов С.П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва / С.П. Авізов // Економіка АПК. – 2011. – №4. – С. 12–15.
2. Головчук А.Ф. Державна підтримка галузі тваринництва / А.Ф. Головчук, Д.К. Семенда // Економіка АПК. – 2010. – №10. – С. 47–50.
3. Курмаєв П.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку тваринництва в Україні / П.Ю. Курмаєв // Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ / Відп. ред. В.Ф. Беседін, А.С. Музиченко. – К.: НДЕІ, 2010. – 523 с.
4. Надворняк Я.М. Аналіз безбитковості у рентабельному виробництві яловичини / Я.М. Надворняк // Економіка АПК. – 2010. – №9. – С. 37–39.
5. Степасюк Л.М. Стан та особливості функціонування м'ясопродуктового підкомплексу / Л.М. Степасюк // Тези наукової конференції / Редкол.: А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2011. – Ч. 2. – 276 с.

УДК 621(477)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Остапенко Л.С.

ТОВ «Ділові перспективи»

*Проанализировано состояние и тенденции развития машиностроения Украины в условиях раз-
вертывания и преодоления последствий финансово-экономического кризиса. Рассмотрены основные
концептуальные подходы к антикризисной стратегии развития отечественного машиностроения на
перспективу.*

Ключевые слова: машиностроение, анализ, тенденции развития, антикризисная стратегия.

*The state and trends in the development of mechanical engineering of Ukraine in the conditions of the
development and overcoming the consequences of financial crisis are analyzed. Basic conceptual approaches
to anti-crisis strategy of the development of domestic mechanical engineering for the future are considered.*

Key words: mechanical engineering, analysis, trends in development, anti-crisis strategy.

Вступ. Однією з провідних галузей промислової індустрії України є машинобудування. Машинобудування як вид економічної діяльності належить до базових галузей, тому що забезпечує всі види економічної діяльності засобами праці. Продукція підприємств машинобудування відіграє вирішальну роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу у промисловості, відповідно, загальний стан і тенденції розвитку машинобудування визначають основні проблеми цього виду економічної діяльності в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи в економіці України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему пошуку ефективних напрямів стратегічного розвитку машинобудівної галузі промисловості України з урахуванням загальних тенденцій економічного розвитку даного виду економічної діяльності досліджують у своїх публікаціях вітчизняні вчені та практики [1-6]. Проте загальна економічна ситуація в країні та світі характеризується високою динамічністю, що зумовлює постійне виникнення нових факторів, здатних спричинити істотні зміни в потребах та можливостях розвитку окремих секторів і галузей економіки. Особливо гостро це виявляється в умовах виникнення та подолання кризових явищ. Це зумовлює необхідність постійного відстежування поточного стану та виявлення сучасних тенденцій динаміки як основи для розробки стратегічних і тактичних рішень у сфері антикризового управління машинобудівними підприємствами України.

Постановка завдання. З урахуванням вищевикладеного метою даного дослідження є виявлення сучасних тенденцій розвитку машинобудування України на основі аналізу статистичних показників його розвитку в умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи.

Результати дослідження. У сучасних умовах господарювання підприємства машинобудівного комплексу України функціонують у складній економічній ситуації. Загострення конкуренції з боку іноземних товаровиробників та відсутність розвинутих ринків збуту позначаються на ефективності їх діяльності.

У докризові роки спостерігалася позитивна динаміка фінансово-економічних показників українських машинобудівних підприємств. Так, у 2000–2008 рр. відбувалося зростання виробництва машинобудівної продукції у середньому на 18,4 % щорічно (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси зростання окремих показників машинобудівної галузі України

Показник	Рік									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Виробництво	115,3	118,8	111,3	135,8	128,0	107,1	111,8	128,6	108,6	47,5
Реалізація		113,8	143,4	152,5	111,4	115,2	143,1	123,7	113,8	132,9
Експорт					150,0	102,3	94,9	140,2	132,2	121,2
Введення основних фондів	146,5	138,0	108,9	160,7	137,8	99,3	162,3	146,2		
Заробітна плата	140,6	144,0	121,2	128,3	128,9	128,1	129,2	131,0	128,8	125,5

Джерело: [7].

Введення основних фондів у машинобудуванні зростало у середньому на 37,5 % та збільшилося з 445 млн. грн. у 1999 р. до 3385 млн. грн. у 2007 р. Прямі іноземні інвестиції у машинобудування становили на початок 2007 р. 966 млн. дол. США; 2008 р. – 1013 млн. дол. США та 2009 р. – 1090 млн. дол. США. У 2007–2009 рр. питома вага машинобудування у загальному обсязі іноземних інвестицій зменшилася з 3,6 до 3,1 %.

Незважаючи на досить високі темпи зростання основних показників, частка машинобудування у промисловому виробництві залишилася на відносно низькому рівні – 10–13 %. Для порівняння, за часів СРСР цей показник становить 26 %, а у деяких економічно розвинених країнах він становить: 29 % у США, 30 % у Швеції, 42 % у Німеччині.

Крім того, у цілому за результатами аналізу динаміки розвитку машинобудівної галузі можна зробити висновок, що зростання основних показників у період 2000–2009 рр. відбувалося за рахунок ефекту низької бази порівняння, оскільки «дно» пострадянської економічної кризи прийшло саме на кінець 90-х років ХХ ст. Українське машинобудування не досягло рівня колишньої УРСР ані за обсягами виробництва, ані за внеском у ВВП.

Як видно з рис. 1, до 2008 року питома вага машинобудування в обсязі реалізованої промислової продукції України поступово зростала (з 12,76 % у 2005 р. до 14,03 % у 2008 р.), але внаслідок кризових явищ в економіці світу та країни її частка скоротилася у 2009 р. до 11,10 % та не була відновлена протягом 2010 р. (річний приріст питомої ваги становив лише 0,35 %).

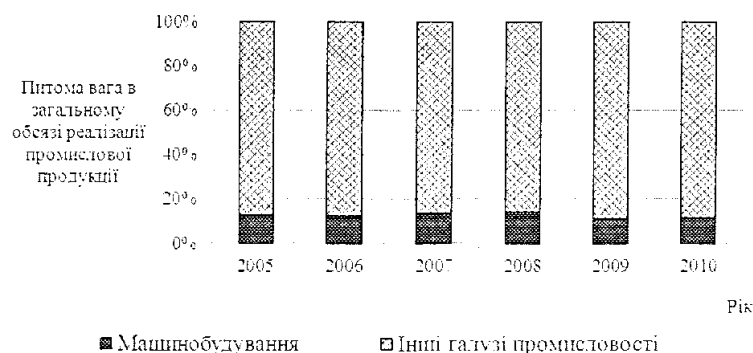

Рис. 1. Динаміка внеску машинобудування у формуванні обсягу реалізованої продукції промисловості України у 2005–2010 рр.

Джерело: власні розрахунки за даними [7].

Необхідно зазначити, що внесок машинобудування в створення продукції машинобудування порівняно з розвиненими країнами світу, де цей відсоток становить від 40 до 50 %, є досить низьким та недостатнім для забезпечення переходу країни на інноваційну модель розвитку, яка вимагає істотної модернізації та оновлення з урахуванням вимог НТП техніко-технологічної бази виробництва – основних засобів, які є продуктом економічної діяльності підприємств машинобудування.

Тенденції зміни обсягів промислової продукції машинобудування за 2005–2010 рр. мали нестійкий характер (рис. 2). До 2008 р. машинобудування мало тенденцію до нарощення власних обсягів виробництва та реалізації продукції, незважаючи на в цілому несприятливу динаміку реалізації промислової продукції: загальна середньорічна тенденція для промисловості мала характер спадання, а машинобудування – нарощення обсягів продукції.

У 2008 році економічна криза значно вплинула на обсяг виробництва основних видів промислової продукції та спричинила значне зменшення попиту на неї, що виявилось у різкому зниженні темпів зростання обсягів реалізованої промислової продукції: зі 130 % у 2007 р. до 108,65 %. У 2009 році взагалі спостерігалось скорочення обсягів виробництва та реалізації промислової продукції в Україні, яке становило 14,14 % порівняно з 2008 р. При цьому в машинобудуванні порівняно з промисловістю в цілому кризові процеси відбувалися більш інтенсивно, про що свідчить більш високий відсоток втрати обсягів реалізації: продукції машинобудування у вартісному виразі було реалізовано у 2008 р. на 32,06 % менше ніж у 2007 р., що в 2,3 рази більше темпу зниження відповідного показника за промисловістю в цілому.

Основною причиною зменшення обсягів виробництва промисловими підприємствами у 2009 р. є різке зменшення замовлень з боку «Укрзалізниці» та зменшення попиту на російському ринку, низька платоспроможність споживачів продукції в Україні, втрата конкурентоспроможності продукції окремих підприємств.

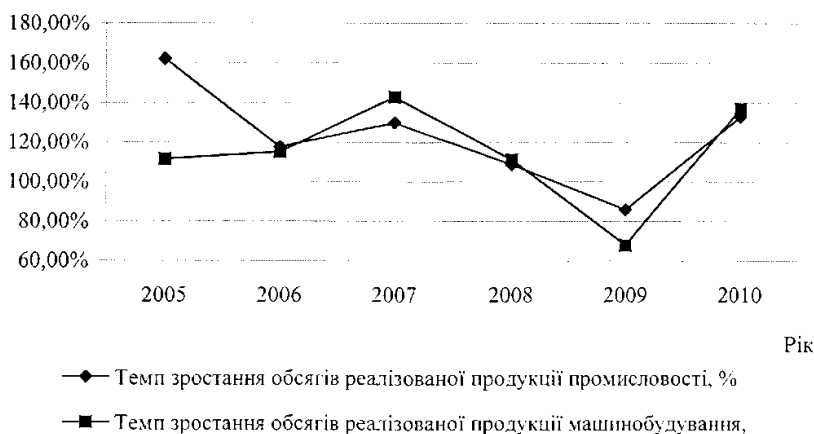

Рис. 2. Зіставлення темпів зростання машинобудування та промисловості України у 2005–2010 рр.

Джерело: власні розрахунки за даними [7].

Однак у лютому порівняно із січнем 2009 року поступово почали нарощувати обсяги виробництва підприємства з виробництва машин та устаткування; електричного, електронного та оптичного устаткування, а також з виготовлення транспортних засобів та устаткування, де темп зростання становив відповідно 127,1; 126,9; 113,6 %.

У 2010 р. промисловим підприємствам України вдалося реалізувати продукції на 889098,4 млн. грн., що є найбільшим показником за досліджуваній період, на 32,9 % вище показника 2009 р. та в 1,89 рази більше обсягів реалізації 2005 р. При цьому темпи відновлення обсягів продажу продукції машинобудування в Україні є вищими, ніж у промисловості в цілому (37,15 % приросту проти 32,91 %), що, на нашу думку, вказує на відносно вищу конкурентоспроможність машинобудівної галузі.

Зменшення внутрішнього попиту на продукцію машинобудування (інвестиційну та тривалого користування) відбулося внаслідок заморожування програм модернізації, погіршення умов кредитування. Ситуацію в галузі, орієнтованій на експорт, поглибила рецесія в країнах – основних економічних партнерах України.

Як видно з рис. 3, найбільш стійким до впливу кризи 2008–2009 рр. в машинобудівному комплексі України виявилось виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування. Обсяги

реалізації відповідної продукції, за даними Державного комітету статистики України, були відносно стабільними протягом 2005–2010 рр.: їх скорочення у 2008 р. та 2009 р. становило лише 4,2 та 0,4 % відповідно (рис. 4).

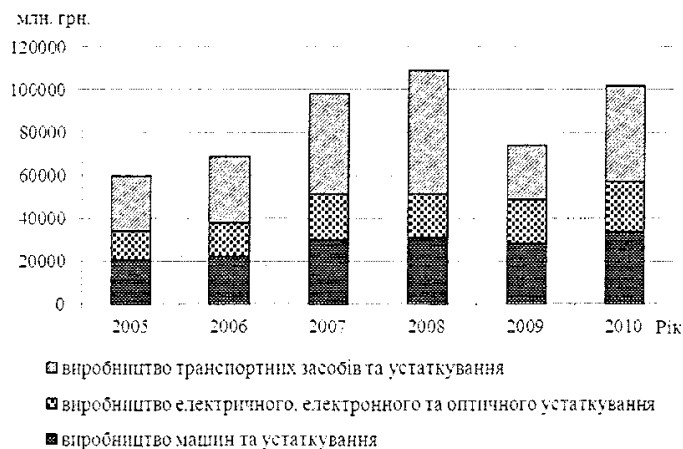

Рис. 3. Динаміка обсягів реалізованої продукції в розрізі підгалузей машинобудування України у 2005–2010 рр.

Джерело: власні розрахунки за даними [7].

Обсяги реалізації продукції виробництва машин та устаткування з 2005 до 2009 р. зростали з середньою швидкістю 15 % щорічно та становили у 2008 р. 31184,1 млн. грн. Внаслідок дії чинників кризи в економіці реалізація машин та устаткування в Україні у 2009 р. скоротилася на 8,5 %, але з огляду на стабільний попит на цю групу промислової продукції, зумовлений необхідністю постійного оновлення технічного стану основних виробничих засобів, вже за підсумками 2010 р. вдалося відновити виробництво та реалізацію машин і устаткування до 33846,7 млн. грн., що на 2662,6 млн. грн. (або 8,5 %) більше передкризового рівня 2008 р.

Рис. 4. Річні темпи приросту обсягів реалізованої продукції окремих виробництв машинобудівного комплексу України у 2005–2010 рр.

Джерело: власні розрахунки за даними [7].

Найбільше негативні наслідки фінансово-економічної кризи в економіці України виявилися у сфері виробництва транспортних засобів та устаткування. Якщо до 2009 р. їх виробництво та реалізація характеризувалися найбільшими темпами зростання серед всіх видів продукції машинобудування (31,5 % в середньому щорічно), то і спад обсягів реалізації транспортних засобів також був найбільшим – обсяги скоротилися майже в 2 рази (на 55,9 % від 2008 р.). У 2010 році вдалося відновити виробництво та реалізацію транспортних засобів в Україні лише до 77 % передкризового рівня.

Щодо економічних результатів діяльності машинобудування України в період виходу з кризи, то istotного їх поліпшення не спостерігається (рис. 5). У 2010 р. порівняно з 2008 р. підвищення рентабельності операційної діяльності машинобудування становило лише 2,64 %.

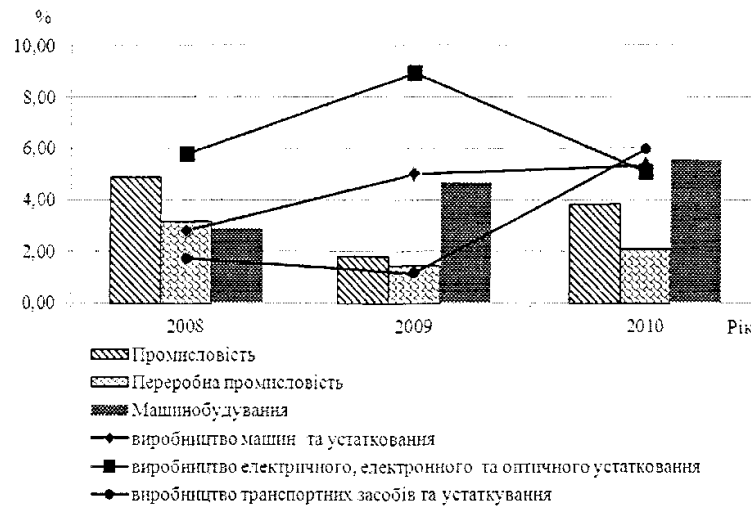

Рис. 5. Динаміка рентабельності операційної діяльності машинобудування та його виробництв порівняно з рентабельністю промисловості України

Джерело: побудовано за даними [7].

Разом з тим, необхідно зауважити, що протягом 2008–2010 рр. машинобудування мало кращу динаміку рентабельності операційної діяльності, ніж промисловість України в цілому та переробна промисловість зокрема. Якщо для останніх характерно було зниження рентабельності у 2009 р. з наступним її частковим відновленням у 2010 р., то в машинобудуванні рентабельність операційної діяльності в кризові роки зберегла тенденцію до зростання, що намітилася в попередні докризові періоди.

Означена позитивна тенденція зростання загальної ефективності машинобудівного виробництва зумовлена виключно прибутковістю та використанням резервів зниження витрат на підприємствах, що здійснюють випуск машин та устаткування. Рентабельність операційної діяльності виробництва машин та устаткування поступово зростає з 2,78 % у 2008 р. до 5,33 % в 2010 р.

Оскільки в процесі оцінки інвестиційної привабливості потенційний інвестор, як правило, більше уваги приділяє дослідженню здатності певного об'єкта інвестування генерувати чистий прибуток, в якому узагальнюються всі негативні та позитивні досягнення менеджменту підприємств щодо ефективного управління не тільки операційною, а й фінансовою та інвестиційною діяльностями, розглянемо показники, що характеризують динаміку чистого прибутку машинобудівного комплексу України (табл. 2).

Як видно з наведених даних, машинобудування має кращі показники та динаміку формування чистого фінансового результату порівняно з узагальненими даними щодо переробної промисловості України в цілому, що вказує на потенційну здатність машинобудівного комплексу країни бути привабливим як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Якщо переробна промисловість України протягом 2008–2010 рр. була збитковою, то машинобудівний комплекс після кризових впливів 2008 р. спромігся подолати збитковість.

В 2009 р. чистий прибуток машинобудівної галузі промисловості України становив лише 37,3 млн. грн., отримання яких забезпечило понад 59 % підприємств відповідного комплексу. При цьому у складі машинобудівного комплексу в 2009 р. чистий збиток за агрегованими даними отриманий був лише у сфері виробництва транспортних засобів та устаткування, що було зумовлено зниженням попиту на відповідну продукцію з боку головного покупця – «Укрзалізниці».

У 2010 р. всі види виробництв машинобудування в цілому були прибутковими, що забезпечило формування сукупного чистого прибутку в цій галузі в обсязі 1989,6 млн. грн., але це супроводжувалося зменшенням частки прибуткових машинобудівних підприємств в загальній їх кількості.

Найбільш ефективним є функціонування такої підгалузі машинобудування, як виробництво машин та устаткування. Протягом 2008–2010 рр. вона залишалася прибутковою, незважаючи на економічну кризу. Чистий прибуток виробництва машин та устаткування зріс за три останні роки більше, ніж в 10 разів: з 102,6 до 1188,7 млн. грн.

Таблиця 2

Чистий фінансовий результат машинобудування України та його виробництв у 2008–2010 рр.

Показник	Машинобудування в цілому	В тому числі виробництво:			Переробна промисловість в цілому
		машин та устаткування	електричного, електронного та оптичного устаткування	транспортних засобів та устаткування	
2008 рік					
Чистий прибуток, млн. грн.	-1089,5	102,6	-190,8	-1001,3	-10989,1
Питома вага прибуткових підприємств, %	62,0	61,0	64,2	56,8	60,5
2009 рік					
Чистий прибуток, млн. грн.	37,3	516,1	1399,6	-1878,4	-14113,9
Питома вага прибуткових підприємств, %	59,1	56,9	62,5	55,2	59,3
2010 рік					
Чистий прибуток, млн. грн.	1989,6	1188,7	327,9	473,0	-2071,6
Питома вага прибуткових підприємств, %	55,7	54,8	57,9	52,6	54,6

Джерело: складено на основі даних [7].

Велика кількість виробництв вітчизняного машинобудування потребує масштабної реконструкції та технічного переоснащення, що свідчить про наростаючу проблему втрати технічного потенціалу промислових комплексів і необхідності підвищення конкурентоспроможності їх технічної бази. Тобто, найважливішою проблемою для економіки України є перевантаження технічної бази зношеними об'єктами, частка яких з роками практично не змінюється. Протягом 2005–2010 рр. відсоток зношення основних виробничих фондів підприємств машинобудування становив 60–70 %, в той час як, виходячи з практики розвинених країн світу в провідних галузях машинобудування, активна частина основних виробничих фондів має оновлюватися на 70–80 % кожні 5–7 років.

Негативні тенденції у сфері відновлення основних виробничих фондів більшою мірою пов'язані з відсутністю необхідних фінансових ресурсів. За даними Державного комітету статистики України, за січень–вересень 2010 р. обсяги інвестицій у розвиток промислових підприємств порівняно з відповідним періодом минулого року знизились на 11 %. Найбільш суттєво зменшились обсяги інвестицій на підприємствах переробної промисловості (на 13,1 %), які становлять 59,6 % від усіх капіталовкладень у промисловість. На підприємствах машинобудування обсяг інвестицій скоротився на 12,6 %.

Слід звернути увагу, що порівняно з 2009 роком стан інвестування в розвиток промисловості України дещо покращився. Так, у 2009 р. в промисловість країни було інвестовано 57657,6 млн. грн., що на 32,4 % менше, ніж у 2008 р. Скорочення обсягів інвестиційних вкладень в основний капітал підприємств переробної промисловості, до якої належить і машинобудування, становило 35,3 % від рівня 2008 р.

Зниженню темпів відновлення техніки сприяли також недосконалість законодавства щодо стимулювання науково-технічної й інноваційної діяльності з боку держави; високий економічний ризик залучення інвестицій у сферу високотехнологічного виробництва; низький розвиток малого й середнього інноваційного підприємництва як провідника продукту масового виробництва тощо.

Найважливішим показником результативності інноваційної діяльності є рівень інноваційної активності підприємств. У 2010 р. порівняно з 2009 р. частка машинобудування в структурі інноваційних витрат знизилася до 24,0 %, хоча абсолютні обсяги інноваційних витрат в цій галузі зростали (близько 20 %). Частка інноваційно-активних підприємств у машинобудуванні у 2010 р. становила 23,3 %.

Одним із факторів об'єктивної необхідності підвищення інвестиційної привабливості машинобудівного комплексу України є забезпечення міжнародної конкурентоспроможності його продукції. Поточну оцінку такої конкурентоспроможності можна виявити на основі дослідження експорту та імпорту продукції машинобудування (рис. 6).

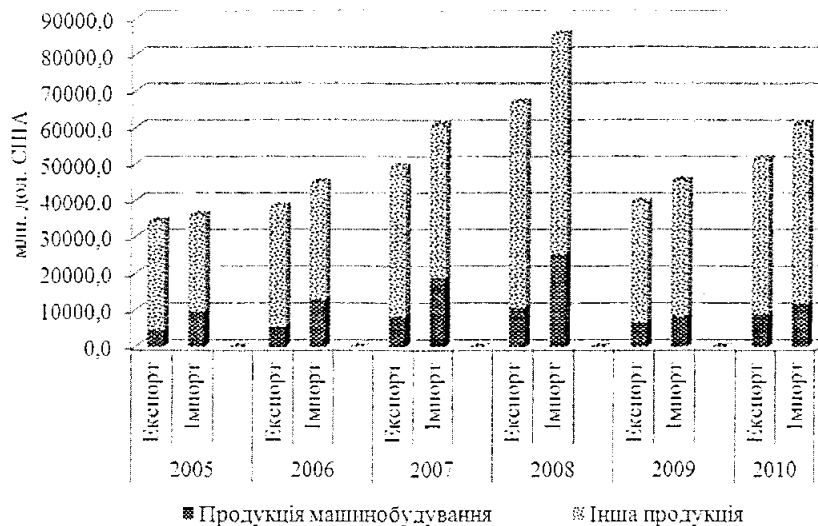

Рис. 6. Продукція машинобудування в структурі зовнішньої торгівлі України у 2005–2010 рр.
Джерело: побудовано за даними [7].

Протягом 2005–2010 рр. відбулося зростання експорту продукції машинобудування з 4497,7 млн. дол. США до 8932,9 млн. дол. США, тобто на 98,6 %. В той же час імпорт в цій галузі також істотно зростає: з 9562,0 до 11831,3 млн. дол. США, тобто на 23,7 %. При цьому в даній галузі імпорт продукції стабільно перевищує експорт, що вказує на недостатньо високу конкурентоспроможність продукції машинобудування. Серед номенклатури експорту переважають механічне обладнання, машини та механізми, транспортні засоби, прилади тощо.

Утім, переважно відстала технологічна база й відсутність фінансових ресурсів у середньостроковій перспективі унеможливають конкуренцію зі світовими лідерами. У зв'язку із цим можливим напрямом міжнародного співробітництва є виготовлення для виробничих підприємств закордонних партнерів окремих вузлів і агрегатів, переважно технологічно простих, але трудомістких і матеріалоємних. У разі успішного завоювання цієї ніші міжнародного поділу праці у перспективі можна буде вести мову про поступове підвищення технологічного рівня виробництва, у тому числі за рахунок імпорту технологій.

Висновки. Світова економічна криза виявила вади машинобудівної галузі України. З одного боку, це низька ефективність виробництва, спричинена високим ступенем фізичного та морального зносу основних фондів, брак нових технологій, внаслідок чого за інноваційністю і технологічним рівнем продукція українського машинобудування суттєво поступається продукції розвинених країн. З другого – порівняно невеликий обсяг внутрішнього ринку і великі труднощі з виходом на міжнародні ринки. де найціннішою вважається передусім висока якість товару.

Однією з причин такого негативного впливу кризи на машинобудування є те, що у попередні, відносно успішні, роки домінуючі власники машинобудівних підприємств приділяли недостатньо уваги технічному переозброєнню й інноваційному розвитку виробництва, пошукам нових ринків збуту та налагодженню співробітництва зі споживачами та потенційними партнерами.

Перспективи стабілізації машинобудування лежать у площині відновлення попиту на продукцію. Загальне збільшення попиту залежатиме від ситуації на світових сировинних і фінансових ринках. Серед внутрішніх факторів відновлення, на які можна впливати, – імпортозаміщення, стимулювання інвестиційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбашевська М.О. Тенденції розвитку ринку машинобудування в умовах глобалізації / М.О. Горбашевська // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С. 72–77.
2. Макаренко М.В. Фактори позитивного впливу на ефективне функціонування підприємств машинобудівного комплексу України / М.В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 3. – С. 108–119.

3. Надворний О.Б. Тенденції розвитку машинобудівного комплексу України / О.Б. Надворний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 1. – С. 110–115.
4. Плахотнік О. Дослідження сучасних тенденцій розвитку вітчизняного машинобудування / О. Плахотнік // Економічний аналіз. – 2009. – Вип. 4. – С. 58–61.
5. Романенко В. Машиностроение Украины и России: проблемы и пути сотрудничества / В. Романенко // Экономист. – 2001. – № 10. – С. 66–69.
6. Цхведиани В.В. Машиностроение Украины: состояние и перспективы / В.В. Цхведиани // Фондовый рынок. – 2000. – № 4. – С. 18–20.
7. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – 06.07.2011. – Назва з екрану.

УДК 336.73(477)

ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОМБАРДІВ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Паламарчук О.С.

Черкаський державний технологічний університет

В статті проведено аналіз роботи ломбардних установ в кризовий і післякризовий період, визначено основні показники діяльності та їх динаміка, проаналізовано структуру та динаміку залогового имущества, виділено основні проблеми та напрямки їх рішення.

Ключевые слова: финансовый рынок, финансово-кредитные учреждения, ломбарды, экономический кризис, финансовый кризис, деньги.

In the article the work of pawn institutions in crisis and post-crisis periods is analyzed, main performance indicators and their dynamics are determined, the structure and dynamics of mortgage property are analyzed, the main problems and directions for their solution are marked out.

Key words: financial market, financial and credit institutions, pawnshops, economic crisis, financial crisis, money.

Постановка проблеми. Проаналізувати діяльність ломбардів у післякризовий період, дослідити динаміку основних показників діяльності, виділити основні проблеми, що потребують розв'язання.

Аналіз останніх досліджень. Трансформація економічної системи будь-якої країни передбачає інституціоналізацію та одночасно розбудову кредитної системи. Нині кредитний сектор України представлений переважно банківською системою. Ще одна, доволі значна її структурна складова – небанківські фінансово-кредитні установи – почала активно розвиватися не так давно. Однак, незважаючи на позитивні тенденції в розвитку цих установ, слід відзначити ще порівняно низький рівень їхньої капіталізації, а це може призвести до того, що їх витіснять із ринку безпосередньо банківські установи. Але банківська система в період фінансової кризи стала особливо вразливою: знизилися кредитні рейтинги українських банків та зріс рівень ризику та недовіри до банківської системи.

За таких умов небанківські фінансово-кредитні установи можуть зайняти досить міцні позиції на ринку, особливо в умовах фінансової кризи, і надавати ряд послуг, що їх не надають банки, створюючи тим самим їм конкуренцію, поліпшуючи функціонування не тільки кредитної системи, а й національної економіки в цілому. Тому дослідження особливостей діяльності небанківських фінансово-кредитних установ загалом та ломбардів зокрема викликане як нагальними проблемами практики, так і впливом фінансової кризи на діяльність банківських установ.

Загальні організаційно-практичні аспекти діяльності небанківських кредитно-фінансових установ розглядали у своїх працях такі вчені, як М. Савлук, М. Денисенко, Б. Івасів, А. Казімагомедов, О. Лаврушин та ін. Разом із тим дослідження цих авторів спрямовані переважно на висвітлення теоретичних засад функціонування зазначених установ, а до нерозв'язаних частин загальної проблеми, яким присвячена ця стаття, слід віднести саме необхідність детального розгляду практичних аспектів діяльності ломбардів як представників небанківських кредитно-фінансових установ, що активізувалися саме в умовах фінансової кризи.

Слід відзначити, що одним із небагатьох небанківських фінансово-кредитних інститутів, які функціонували в період кризи, залишається ломбард [1].

ЗМІСТ

<i>Яценко В.М., Яценко О.В., Яценко М.В., Шевченко А.М., Ткачук І.Й.</i> Методичні підходи до аналізу цін на продукцію сільськогосподарського виробництва	3
<i>Чернюк Л.Г., Пена Т.В.</i> Критерії вибору пріоритетів соціальної інфраструктури в системі суспільного розвитку (методологічний зріз)	12
<i>Задорожний І.С., Задорожний В.І., Козловська С.Г.</i> Структурні зв'язки в системах управління організацією	19
<i>Тимечко І.Р.</i> Сучасні інструменти підвищення конкурентоспроможності регіону	26
<i>Сарапіна О.А.</i> Основні передумови та чинники здійснення фінансової реструктуризації підприємств харчової промисловості	30
<i>Одінцов О.М.</i> Організаційні основи регіонального продовольчого кластера	34
<i>Яценко В.М., Бондар І.В.</i> Аналіз впровадження інноваційної політики в державній програмі розвитку промисловості	38
<i>Проскура В.Ф.</i> Аналіз економічної оцінки в життєвому циклі ресурсів регіону	43
<i>Балацький Є.О.</i> Основні засади здійснення муніципальних запозичень для забезпечення стратегічного розвитку міста	46
<i>Чернецька О.В.</i> Інтеграція України до енергетичного ринку Європейського союзу	52
<i>Пасенко В.М.</i> Інструменти захисту регіональних інтересів в умовах зовнішньоекономічної лібералізації	57
<i>Доронін А.В., Полубєдова А.О.</i> Оцінка трудової поведінки персоналу	61
<i>Загоруйко І.О.</i> Елементарна модель спільної рівноваги на ринках продуктів та ресурсів	67
<i>Карачина Н.П., Вітюк А.В., Острий І.Ф.</i> Комплексне дослідження розвитку машинобудівних підприємств Вінницької області	73
<i>Джусов А.А.</i> Інвестиційний потенціал акцій компаній аерокосмічної індустрії	80
<i>Муренко А.А., Олькова С.С.</i> Особливості складання методики фінансової звітності в Україні та основні напрямки удосконалення її в сучасних умовах господарювання	84
<i>Гладченко А.Ю.</i> Енергетична складова глобалізації світової економіки	89
<i>Невесенко В.Д.</i> Структурна політика щодо аграрного сектора економіки в Україні та деяких країнах Європи	93
<i>Репілевський Є.В.</i> Організаційно-економічні чинники та перспективи підвищення виробництва сої в Україні	100
<i>Коломицева О.В.</i> Тенденції трансформації регіональних соціально-економічних систем	104
<i>Захаров О.І.</i> Погодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки підприємства	108
<i>Ярошенко О.</i> Корпоративні конфлікти як загроза економічній безпеці підприємства	113
<i>Кудирко О.М.</i> Нормативне регулювання і стандартизація внутрішнього аудиту в Україні та в світі	117
<i>Білоус І.В.</i> Обов'язкове медичне страхування в пострадянських країнах	121
<i>Сазонець І.Л., Халатур С.М.</i> Сутність інституалізації та її вплив на забезпечення продовольчої безпеки шляхом розвитку міжнародних організацій	126
<i>Петкова Л.О.</i> Європейські стандарти розвитку інфраструктури України та її регіонів ...	132

<i>Задувайло Л.М.</i> Роль ТНК у посиленні конкурентоспроможності емерджентних економік світу	136
<i>Шинкаренко О.М., Саюн А.Ю., Борисенко А.Ю.</i> Використання балансу для оцінки фінансового стану підприємства	140
<i>Поліщук О.М.</i> Розвиток регіонального ринку ялівичини	146
<i>Остапенко Л.С.</i> Сучасні тенденції розвитку машинобудування України	149
<i>Паламарчук О.С.</i> Діяльність ломбардів у післякризовий період	156
<i>Битько Л.М.</i> Економіко-правове забезпечення розвитку житлово-комунального комплексу	161
<i>Чепурда Л.М.</i> Законодавчі основи формування та функціонування механізму надання соціальних послуг	164
<i>Сандига І.В.</i> Модель бізнес-інкубатора міжрегіонального типу	167
<i>Піхтар І.П.</i> Удосконалення механізму управління житлово-комунальним комплексом регіону на основі приватно-державного партнерства	172
<i>Білокінь Т.Г.</i> Роль малого підприємництва в сфері побутового обслуговування населення	177
<i>Строкань О.А., Завізна Н.С.</i> Зарубіжний досвід реалізації стратегій інформатизації	183
<i>Березина О.Ю.</i> Сучасний стан та тенденції соціально-трудових відносин в Україні	189
<i>Бурцева Т.І.</i> Енергоефективність регіону та конкурентоспроможність регіональної економіки	197
<i>Дібров В.В.</i> Розробка методичного інструментарію оцінки інноваційного потенціалу кластерних структур	202
<i>Шевченко Н.В.</i> Механізм формування продовольчого ринку	208
<i>Васюк Н.В.</i> Критерії оцінки виробничого потенціалу підприємств машинобудівного комплексу України	212
<i>Колодич О.В.</i> Передумови та тенденції ринкової трансформації соціальної сфери в Україні	216
<i>Любченко О.М.</i> Моделювання процесу моніторингу соціально-економічного розвитку регіону	223
<i>Крот Ю.М., Кулачок А.М.</i> Становлення та розвиток аудиту в системі фінансово-економічного контролю	228
<i>Качала Т.М.</i> Просторовий ракурс модернізації суспільного розвитку	232
<i>Ткаченко Ю.В.</i> Економічна безпека як комплексна властивість національної економіки	235
<i>Гончаров Є.В., Мартинов А.А.</i> Адаптивні аспекти управління регіональними фінансами	240
<i>Суходольский І.А.</i> Управління інноваційним розвитком космічної галузі в Україні та реалізація міжнародних освітніх проєктів	243